

The Office Of The Principal and Vice - Chancellor

MOP. MS MAKHANYA, MOGOKGO LE MOTLATSAMOTŠHANSELARA

YUNIBESITI YA AFORIKABORWA

**KAMOGELO: KHONFERENSE YA THUTO E E BULETSWENG BOTLHE
2018 Holo ya Senate, Khamphase ya Unisa ya Muckleneuk**

5 – 7 Lwetse 2018

- Batshwaramarapo ba kopano eno:
- Moporofesara Mpine Makoe, Mokaedi wa Setheo sa Unisa sa Thuto e e buletsweng botlhe ya kwa Kgakala le go ithuta ka tsela ya eleketoniki (IODL) le Moporesidente wa DEASA
- Moporofesara Daniealla Coetzee, Moporesidente wa NADEOSA le Mogokgo wa Khamphase ya Borwa ya Yunibesiti ya Foreisetata.

- Motlotlegi Motlatsatona Buti Manamela, Motlatsatona wa Thuto e Kgolwane le Katiso mo Aforikaborwa
- Moporofesara Asha Kanwar, Mokhuduthamaga wa Commonwealth of Learning (CoL)
- Tlhogo ya Lefapha la Thuto kwa Yunibesiti ya Pretoria: Moporofesara Sehoole
- Sebuisegolo sa rona, Moporofesara Michael Moore
- Khuduthamaga ya Unisa le Botsamaisi jo bo Atolositsweng
- Badirammogo ba ba tlotlegang go tswa kwa mekgatlhong le ditheo tse di amogelang baeng le rona: NADEOSA, DEASA le Yunibesiti ya Pretoria
- Ditheo tse re amanang natso mo Borwa le Borwa jwa Aforika
- Ditsala le badirammogo go tswa go ralala kontinente le kwa kgakala
- Badiri ba Unisa
- Mme ba botlhokwa thata – baithuti ba rona go tswa gongwe le gongwe kwa le tswang gona go tla go nna le rona

Ke le amogela lotlhe ka diatla tse di bothitho. Ga ke itse gore nka le bolelela jang ka moo ke itumetseng ka gona go bona kemedi e ntle eno ya ditheo tsa ODeL, mafapha le dikolo tsa kontinente ya rona mo khonferenseng eno e e kopanetsweng ya matlhagola tsela e e rulagantsweng ka tisanommogo magareng ga **Mokgatlho wa Bosetšhaba wa Mekgatlho ya Thuto ya kwa Kgakala ya Aforikaborwa** (NADEOSA), Mokgatlho wa Thuto ya kwa Kgakala wa Borwa jwa Aforika (DEASA), Yunibesiti ya Pretoria – baagisani ba rona – ee, le Yunibesiti ya Aforikaborwa. Bakaulengwe, re itumeletse go amogela tiragalo e.

Fa ke fetisa matlho mo lenaneong, ke bone baemedi go tswa

(ke sa ba rulaganya ka maemo kgotsa sepe):

- Yunibesiti ya Lusaka, Zambia, Setheo sa Virtual and Distance Learning – DMI kwa Yunibesiti ya St Eugene, Zambia, Kholetšhe ya Thuto ya Mufulira e e golaganeng le Yunibesiti ya Zambia, TEVETA Zambia, Yunibesiti ya Nkwame Nkrumah, Kabwe, Zambia - *mwauka bwanji*
- Yunibesiti e e Buletsweng botlhe ya Zimbabwe (Zimbabwe Open University), Yunibesiti ya Mmuso ya Midlands kwa Zimbabwe (Midlands State University in Zimbabwe), Yunibesiti ya Thekenoloji ya Chinhoyi kwa Zimbabwe, Kholetšhe ya Barutabana ya Seke, Zimbabwe - *mangwanani akanaka*
- Yunibesiti ya Pretoria – goeie more/ good morning
- Yunibesiti ya Katoliki ya Mozambique, le setheo sa Instituto Superior de Ciências e Educação a Distância, Moçambique – *bom dia*
- Yunibesiti ya Aforikaborwa
- Yunibesiti ya Namibia, Kholetšhe ya Namibia ya Thuto e e Buletsweng Botlhe
- (NAMCOL) le Yunibesiti ya Namibia ya Saense le Thekenoloji - *guten tag/wa lalapo*
- Yunibesiti ya Botswana - *dumelang*
- Yunibesiti ya Swaziland, e e akaretsang Setheo sa Thuto ya kwa Kgakala - *kusile sihlobo sami*
- Yunibesiti ya Bosetšhaba ya Lesotho le Setho sa Dithuto tsa TLALELETSO (IEMS) kwa Yunibesiti ya Bosetšhaba ya Lesotho - *lumelang*
- Kholetšhe ya thuto ya Lesotho
- Yunibesiti ya Bosetšhaba e e Buletsweng Botlhe ya Nigeria

(NOUN), Yunibesiti ya Thuto ya Ignatius Ajuru , Port Hacourt, le Lefapha la Thuto ya Bagolo, Yunibesiti ya Ibadan, Yunibesiti ya Feterale, Oye-Ekiti - good morning/*ekaaro/ekuojomo/ina kwana/ibolachi*

- Yunibesiti ya Foreisetata – *khotsong/goeie more/dumelang*
- Lekgotla la Aforika la Thuto ya kwa Kgakala, le le emetsweng ke:
 - Mop. Abdelraouf A Elbadawi – Motlatsamotšhanselara wa Yunibesiti e e Buletsweng Botlhe ya Sudan le Moporesidente wa ACDE - *sabah al khair*
 - Mop. Elifas Bisanda – Motlatsamotšhanselara wa Yunibesiti e e Buletsweng Botlhe ya Tanzania - *jambo*
 - Ngaka Daniel Tau – Motlatsamotšhanselara wa Yunibesiti e e Buletsweng Botlhe ya Botswana.
 - Mop. Father Alberto Ferreira – Motlatsamotšhanselara wa Yunibesiti ya Katoliki - Mozambique
- Akademi a IQ - *good morning*
- Yunibesiti ya Kabianga, Kenya - *habari za asubuhi*
- Tikwatikwe ya Ethiopia ya Unisa – *inidemini āderiki*
- SAIDE
- Sekolo sa Bobegakgang le Dithuto tsa Bobegakgang sa Yunibesiti ya Malawi (the Polytechnic) - *tazukca bwino* (e kapolediwa go twe dazuka)
- Sekolo sa Kgwebo sa Regenesys

Ke le dumedisa lotlhe.

Ke akanya gore le tlaa dumelana le nna, bomma le borra, gore re itlotlomaditse! Fa re kile ra batla bosupi jwa go gola ga botlhokwa jwa ODeL mo kgaolong ya rona le mo kontinenteng ya rona, bo fa pele ga

rona, gona jaanong, mme ke itumetse go feta.

Go ithuta go go buletsweng botlhe ke mokgwa o o golang, fela badiri ba ODeL ba go tlhaloganya ka ditsela tse di farologaneng, e ka ne e le ba ditheo tsa setšhaba gongwe tsa poraefete, go ya fela ka bokao le ditlhokego tsa bona. Le gale, ka kakaretso go lemogwa le go amogela gore go ithuta go go buletsweng botlhe go tswetsa tlamelo e e kobegang le tiriso e kgolwane ya ditlanelo tsa go ruta le go ithuta go tshwana le dibuka tse di balwang le ditlanelo tse dingwe tsa thuto buletsweng botlhe mo tlamelong ya ODeL.

Fela go a tshwenya gore magareng ga badirisi ba ODeL, go sa ntse go na le ketsaetsego, tlhakatlhakano le kganetsano mo ntlheng ya ODeL le botsalano jwa yona le go ithuta go go buletsweng botlhe le ditlanelo tsa thuto e e buletsweng botlhe (OER). Seno ga se thuse ope ka sepe, mme fa re tlaleletsa ka batlamedi ba ba lebeleletseng letseno, gone jaanong go nna letobo le go feta. Ke sa ntse ke gakgamala, go naya sekai, gore dikhoso tse dikgolo tsa mo inthaneteng, gongwe diMOOC, tse e leng didiriswa tsa kobego e kgolo e bile e le tlanelo e e tlhotlhwatlase ya ODeL go baithuti ba le bantsi, di ka lekanngwa jang le ODeL. Gongwe ga ke a tshwanela go tsenelela mo setlhogong seno gone dibui tsa khonferense eno di ka samagana naso botoka. Ka jalo ke solofela gore khonferense eno e tlaa tshwaela mo temogong e e bokao ya thuto e e buletsweng botlhe le tiragatso ya yona mo bokaong jo bo farologaneng jwa ODeL.

Mo Borwa jwa Aforika, thuto ya o le kwa kgakala e oketsegile tota mo ngwagasomeng o o fetileng, moo ditheo di le dintsi tsa tlwaelo di

itsisitseng go ithuta o le kwa kgakala le dilo tse dingwe tse di farologaneng tsa go ithuta go go tswakantsweng. Le gale kgwetlho e nnile go tlhologangwa go go lekanyeditsweng ga mekgwe eno ya tlamelo ke bontsi jwa ditheo tsa rona tsa thuto, e leng se se bakileng go se dumelane ga ditheo mo ntlheng e e diragadiwang ya ODeL; go amogelwa go ka dinako dingwe go sa sekasekwang ga dithekenoloji tse di bapaditsweng tse di sa tlhagiseng sepe; go se lemogwe ga bokao jwa pholisi ya ODeL lefatshe ka bophara le mo nageng; temogo e e lekanyeditsweng ya ponelopele le mosola wa nnete le bokgoni jwa ODeL le go ithuta go go buletsweng botlhe; le kwa bokhutlong – le sa botlhokwa – boleng jo bo amegang jwa go ruta le go ithuta. Seno se tshwanetse go baakanngwa fa e le gore re batla go gaisa jaaka kgaolo le kontinente.

Mokgatlho wa Thuto ya kwa Kgakala wa Borwa jwa Aforika (DEASA) le Mokgatlho wa Bosetšhaba wa Thuto ya kwa Kgakala le Thuto e e Buletsweng Botlhe mo Aforikaborwa (NADEOSA) ke mekgatlho ya kgaolo le ya Aforikaborwa e e tshegetsang tokafatso ya boleng ya go ithuta o le kwa kgakala le ka tsela ya eleketroniki mo kgaolong le mo Aforikaborwa. Go na le tiro e ntsi e e siameng e bile e tsepame ya go tlhomamisa boleng mo kgaolong ya SADC. Fela jalo, mo malatsing a mabedi a a fetileng, badiramongo ba rona kwa ACDE ba ntse ba amogana le rona ka ga tswelelopele mo maitekong a boleng a a tsamaisiwang ke ditokololo tsa ACDE. Go itumedisa tota e bile go a rotloetsa go bona tswelelopele mo go se tota e ntseng e le sekgoreletsi se segolo sa go tlhomamisiwa ga borutegi jwa ODeL mo dikarolong tsa kontinente ya rona – ee, tota le mo lefatsheng. Gone ke bua ka boleng fa. Badiramongo, mekgatlho eno yotlhe e tshegetsang go tlhabololwa ga pholisi, go tlhabololwa ga dikaedi tsa boleng le go tlhamiwa ga

ditshono tsa go amogana le go dirisana mmogo mo dikgokaganong tsa ditokololo. Seno ke sengwe se re agelelang mo go sona ka tsela e e bonalang mme ke sengwe se rotlhe re batlang go se diragatsa.

Ngwanga le ngwaga, DEASA le NADEOSA di tshwara dikhonferense tsa tsona tse ka tlwaelo di ikaegang ka moonno o o tlhophilweng ka kelotlhoko o o amanang le tlamelo ya go ithuta o le kwa kgakala gongwe go ithuta ka tsela ya eleketoroniki. Le gale monongwana re sweditse go dira dilo ka tsela e e farologaneng go se nene ka mowa wa tisanommogo le tiriso ya bokgoni jwa rona jo bo kopanetsweng. Mme ke ka moo re leng fa – re kokoane go samagana le moonno wa: Go sekaseka thuto e e e e buletsweng botlhe: Tiori, pholisi le tiragatso mo mekgweng e e farologaneng ya tlamelo. Seno ke tiragalo ya ntlha go ya ka kitso ya me, mme e naya badirisi ba ODeL tshono ya go kopana le go amogana kitso ya bona, go tlhaloganya le maitemogelo a bona a thuto e e buletsweng botlhe, ka ditlhagiso, mme gape ka go golagana, go dira ditsala tse dintšhwa le go ntšhwafatsa botsala jwa bogologolo.

Se se nkgatlang ka khonferense eno, badirammmogo, ke gore re tlaa bona megopolo e e farologaneng ya kgaolo le ya lephata – e yotlhe e totileng Aforika. Seno ke tiragalo e nngwe ya ntlha, mme ruri rotlhe re dirile sentle! Go tlaa dirwa ditlhagiso mo meonopotlaneng e e latelang, e e bontshang dintlha tse di kwa pele, mo Aforikaborwa le mo kgaolong ya Borwa jwa Aforika, fa go lebeletswe katoloso ya go ithuta o le kwa kgakala le go ithuta ka tsela ya eleketoroniki:

- Go sekaseka go ithuta go go buletsweng botlhe mo thutong e kgolwane le tlhabololo ya barutabana
- Go sekaseka go ithuta go go buletsweng botlhe mo TVET, thuto le

katiso ya bagolo le go tsena sekolo

- Go sekaseka go ithuta go go buletsweng botlhe gore go nne le phitlhelelo e e akaretsang le katlego
- Go sekaseka diOER, diMOOC le tiriso ya thekenoloji mo thutong
- Go sekaseka thuto e e buletsweng botlhe ya go ruta le go ithuta

Ke itumetse thata ka ntlha kitso e e tlaa amoganwang le ditshono tse di tlaa itlhagisang mo malatsing a le mmalwa a a latelang.

Mo ntlheng eo, go badiramongo ba ba ka neng ba sa lemoge gore Yunibesiti e kgolokgolo eno ya Aforikaborwa e na le eng, nte ke le lotlegele ka bokhutshwane fela gore Unisa ke yunibesiti e kgolokgolo, e e netefaleditsweng boleng le go tlhomamisiwa mo kontinenteng mme ke nngwe ya tse dikgolokgolo mo lefatsheng. Ke rona fela yunibesiti ya thuto ya o le kwa kgakala mo Aforikaborwa, mme le fa le ka ne le ntse le utlwa le go bona Unisa e bua ka ga go nna yunibesiti e e buletsweng botlhe ya go ithuta o le kwa kgakala le go ithuta ka tsela ya eleketroniki, seno se kaya fela gore, fela jaaka setheo sengwe le sengwe se se boitlhamedi le se se lebelelang kwa pele sa thuto e kgolwane, re tsamaya le dinako mme re netefatsa gore dikao tsa rona tsa kgwebo le go ruta di dirisa ka botlalo ditlamelo tsa thekenoloji. Unisa ke pilara ya botlhokwa ya lephata la thuto e kgolwane mo Aforikaborwa mme e etleediwa ka matlole ke mmuso mme e tlhomamisiwa fela ka go tshwana (go akarediwa le ka boleng) le diyunibesiti tsa rona tsa setšhaba tse di tsenang ka dinako tsotlhe. Re tlhagisa go feta nngwetharong ya dialogane tsa Aforikaborwa mme re tshwaela mo go bonalang mo sefaleng sa dialogane tsa dinaga di le mmalwa tsa kontinente ya rona, le fa go se kalo, le kwa moseja. Seno ke sona se se re farologanyang. Re letshwaoina le le lemogwang tota la Aforika.

Ka go amogela khonferense eno, Unisa e rata go bontsha maikemisetso a yona a go amogana le go dirisana mmogo le balekane le ditsala tsa yona mo kontinenteng, ka ntlha ya mabaka a le mararo: La ntlha, go mo pepeneneng gore lephata la thuto e kgolwane mo lefatsheng le a arogana mme le tlhagisa megopolo e e farologaneng malebana le mofuta le boleng jwa seabe sa yunibesiti le thuto ka boyona. La bobedi, go a bonala gore dinaga tse di tlhabologang di tswelletse go lebagana le tsosoloso ya go rata naga ya gaeno jaaka bašwa, bogolo segolo, ba fura le se se bonwang jaaka boitshupo le setso se se patelediwang, se go bonalang se ganetsana le "bobona", mme se bontsha (go ya ka bona) se sa ba tswele mosola mo go kalo gongwe setšhaba sa bona le dinaga tsa bona. Sa boraro, ke ntlha ya boammaaruri gore mo tshekatshekong ya lefatshe ya thuto e kgolwane e e tswelletseng ga jaana, go totilwe, go le maleba, go iteba. Go gola ga lerato la naga, seemo se se fokotsega sa ikonomiloago le dipolotiki tse di tletseng ketsaetsego, di dira gore go bonale sentle gore go ikanya le go dirisanammogo ga maloba ga tlwaelo ga go tihole go tsepame gongwe go le maleba, le gore, fa go lejwa dilo tsotlhe, gongwe go gorogile nako ya gore go agiwe botsalano jo bontšhwa le ditirisanommogo le baagisanyi le ditsala, ba e leng gore ditogamaano tsa bona tsa thuto le maikaelelo a gau fi thata le a rona.

Ke ka ntlha ya seno, le mo togamaanong ya setheo sa rona ya 2030, e e setseng e lepalepane le Molaotheo wa rona, Leano la Tlhabololo la Bosetšhaba, Phorotokholo ya SADC, le Diphitlhelelo tsa Tlhabololo ya Leruri (SDGs) le dintlha tsa botlhokwa tsa thuto tsa AU, Unisa e bonang gore nako jaanong e siame go le laletsa lotlhe go akanya ka go dirisana mmogo le Unisa go ithuta ka ditlhokego tsa rona rotlhe tsa thuto, le go

bona gore re ka abelana eng, go lebeletswe tshegetso le thuso ya tlhabololo. Unisa e itlamile go nna Yunibesiti ya Aforika, e e bopang isago mo tirelong ya botho, mme ke ka mowa ono re le buletseng dikgoro tsa rona, diatla tsa rona le dipelo tsa rona. Re batla go bona re na letirisanommogo e e mosola le botsalano jwa leruri ka maikaelelo a go godisa thuto e kgolwane ya boleng, e le se se siametseng setšhaba, re ntse re lebeletse gore isago ga se ya rona. Ke ya ba re ba rutang le go ba bopa ga jaana.

Badirammogo, bomma le borra, setšhaba sa ODeI ke se se kgethegileng tota. Ke setšhaba se se kgathalang mme se tlhaloganya gore mo legatong la botlhokwa go gaisa, botlhokwa jwa thuto le tlhokego e e tsamaelanang le bona ke go netefatsa phitlhelelo e kgolo le kakaretso ya baithuti botlhe ba Aforika – bogolo segolo ba ditshono tsa bona di lekanyeditsweng ke maemo a bona. Ka jalo go botlhokwa gore re tsolotanye ditlhokego tsotlhe tse re nang natso go tsweletsa lenaneo leo. Khonferense eno e maleba thata mme ke kgato ya botlhoka mo leetong la go bona lesedi.

Go setse fela gore ke le amogele gape lotlhe, ke le eleletse tsotlhe tse di molemo mo khonferenseng eno le go goeletsa gore khonferense eno e butswa.

Ke a leboga.